

Vozi, Miško!

Često se čuje da je jedan od ključnih problema današnjeg hrvatskog društva "nedostatak poduzetničke tradicije". Ili u prijevodu: ono što morate znati da biste bili uspješan menadžer - niste mogli naučiti od roditelja. Ni od starijeg brata. Ni od učiteljice u školi. Ako je tome tako, čovjek se s pravom zapita jesu li mu - u najboljoj namjeri - kroz djetinjstvo usadili i pokoju krivu misao u glavu?

Piše: Srđan Roje

Pred petnaestak godina Volkswagen je lansirao vrlo zapaženu reklamnu kampanju koju je pratio sljedeći slogan: *On the road of life there are passengers, and there are drivers. Drivers wanted.* Paralela između vozača i menadžera je (nadamo se) očita, no problem je sljedeći: ako su svi oko nas putnici, tko radi u autoškoli?

Generacija ljudi koja nas je odgojila i usadila nam “u kosti” temeljne životne vrijednosti definitivno je generacija putnika. Naše su bake i djedovi aktivno gradili socijalizam, roditelji i stričevi u njemu odrastali i sudjelovali, nakon čega je uslijedio rat, pa poslijeratna depresija... Ispada da do pred desetak godina ni uz najbolju volju nitko od danas živućih Hrvata nije imao prilike iz menadžerske perspektive preispitati valjanost vječnih životnih istina koje tradicionalno u najranijem djetinjstvu prihvaćamo zdravo za gotovo. Nisu svi jednako loši: neki su od njih i dalje itekako valjani, ali drugi su, djelomično ili potpuno, pogubni za današnje doba i – iznad svega – vozački mentalitet.

S obzirom na razinu i izvor netočnosti, mudrosti iz davnina koje zahtijevaju reevaluaciju možemo podijeliti na kondicionalno zavaravajuće, kontekstualno neprecizne te na one koje su putnicima možda prihvatljive, ali su vozačima pogubne.

Dobar, loš, zao

Kondicionalno su zavaravajuće one koje su još uvijek uvjetno točne. Vrijede i vrijedit će za “putnike na cesti života”, ali ih se može bitni vozači trebaju što prije i što učinkovitije otarasiti, ili ih barem repozicionirati u novi kontekst. Svi znamo legendarnu “zrno po zrno – pogača, kamen po kamen – palača”. Ovo bi nas trebalo poučiti da je štednja put do sreće, što je vjerojatno u doba feudala, kmetova, zlatnika, vitezova i kraljeva bilo točno (dokle god niste ni kralj ni feudalac), no danas ne stoji. Poslovica ne uzima u obzir inflaciju, aktualni porezni sustav koji je naklonjeniji vozačima nego putnicima, poremećaje na tržištima novca i nekretnina te iznad svega – moć investiranja i reinvestiranja. Istina, ovaj savjet ni danas nije loš za “putnički način razmišljanja”: ako živite od plaće, religiozno parkirate i oročavate zarađeni novac u banci, uplaćujete životno osiguranje, kupujete dionice u fondovima s niskim prinosima i malim rizikom – anulirajte dobar dio negativnih aspekata i vjerojatno dočekati penziju na pozitivnoj nuli. Zadovoljava li vas mentalitet “hura, pobijedit sam jer nisam izgubio” – sve super, blago vama i slobodno okrenite stranicu. Vozači među nama ne dijele takav stav, ali poštujemo odluku da budete putnik dokle god ste svjesni svih plusova i minusa koji u paketu s time idu.

Druge su mudrosti vječne, ali problematične u kontekstualnom smislu. Znaite li za “tko u mladosti više uči, u starosti se manje muči”? Reći ćete kako je to sasvim točno i – štoviše – svakim danom sve točnije. Slažemo se. Problem je u tome što su nam bake, mame i tate to od najranijeg djetinjstva tiviali u glavu strogo u kontekstu formalnog obrazovanja. Proširena varijanta istoga glasila bi ovako: samo ti, dušo moja, svladaj i certificiraj što je moguće više formalnog nastavnog materijala – osnovna škola, srednja, viša, faks, drugi faks, specijalizacija, magisterij, doktorat – tako da imaš potvrde kako si najbolji mogući stručnjak u svom području, a ostalo ide samo od sebe: netko će te uočiti, prepoznati, zaposliti, dati veliku plaću, pa ćeš imati od čega živjeti i štedjeti. To, nažalost, ni izbliza nije točno. Biti predstavnik srednje klase svakim je danom sve opasnije. S druge strane, ako se pod “učenje” uključi i usavršavanje vožnje, odnosno komunikacijskih i menadžerskih vještina, stranih jezika, sastavljanja poslovnih dopisa i umijeća pregovaranja, psihologije, socijalne i emocionalne inteligencije, neuro-lingvističkog programiranja, financija, knjigovodstva, zakonodavstva, tehnike i tehnologije... – onda mudrost s početka ima smisla. Zato smo je i nazvali kontekstualno nepreciznom.

I treća, najgora kategorija, one su mudrosti koje dugoročno pogubno djeluju na vaš osobni razvoj. Znaite za onu: “nikad ne

stavljaj sva jaja u istu košaru”? Obratite li pozornost, lako ćete je uočiti – rado i često reinkarniranu u mnogim pojavnim oblicima: financijski stručnjaci reći će vam kako “novac treba diverzificirati, a rizik disperzirati”, odnosno kako dio novca treba oročiti u kakvoj stabilnoj banci ili uložiti u dionice i fondove s niskim rizikom, dio uvaliti u fondove s višim prinosima i pripadajućim tržišnim fluktuacijama, a dio staviti u čarapu ili gurnuti u madrac da lagano propada, ali – sigurno je sigurno. Na prvi pogled i ovaj savjet spada u skupinu kondicionalno nepreciznih jer definitivno nije loš za putnike ceste života, ali stavljamo ga u posebnu kategoriju zbog upravo devastirajućeg djelovanja na one koji teže vozačkom mentalitetu, i to – kakve li ironije – zbog direktnog sukoba s maločas spomenutom “više uči – manje se muči” teorijom.

Naime, ono što se implicitno iz nje iščitava jest kako nema smisla previše se zamarati detaljima. Nimate zašto misliti, pratiti tržište, obrazovati se u poslovnoj, financijskoj ili investicijskoj domeni – prepustite to onima koji su za to plaćeni. Vašim novcem. Fondovi, banke, Vlada i HNB će svaki sa svoje strane brinuti o tome da vam novac što manje propadne, te vam udijeliti kao nagradu za učešće točno onoliko od stvarnog profita koliko moraju da “ne talasate”. Višak će, dakako, zadržati. Dokle god ide dobro, oni će vašim novcem zaraditi što-vas-briga-koliko, a vi ćete dobiti čestitku za rođendan i pismenu obavijest da ste zaradili par postotaka. A kad stvari krenu nizbrdo, kao što smo nedavno imali prilike vidjeti, druga slika: čujte, događa se, život je surov, nismo mi krivi, smanjili su nam kreditni rejting, obveznice su “toksične”, tečaj kune je nerealan visok (*ma nemoj!*), ali bili biste glupi da sad (*pobogu!*) povučete svoj novac. Ukratko: potencijalni je gubitak u cijelosti vaš, a eventualnu ćemo zaradu podijeliti u omjeru koji mi odredimo.

(Situacija podsjeća na briljantan poslovni model izvjesne individue u široj splitskoj regiji koja prodaje budućim roditeljima eliksir za biranje spola djeteta, uz obećanje da ako ne upali – vraća novac. Uopće nije važno od čega se sastoji eliksir: statistički, u 50% slučajeva Majstor zadrži, a u 50% slučajeva vrati novac – i uvijek je u plusu.)

Sva jaja u istu metu!

E, pa drugarice i drugovi vozači – ne nasjedajte! Upravo je suprotno! Stavite, i kontinuirano stavljajte sva jaja u istu košaru! Želite li više od par godišnjih postotaka pasivnog i (relativno!) sigurnog prihoda od banke, ili nepoznati postotak od fonda, morat ćete zasukati rukave, uključiti mozak te se posvetiti sustavnom radu na sebi i poslu kojim ste se odlučili baviti. U potpunosti i bez ikakve zadržke. Osnivate li tvrtku, posvetite sve svoje vrijeme, trud, novac i fokus usavršavanju na taj jedan i jedini projekt. Ne rasipajte vlastite resurse na pet stvari jer onda, gle čuda, nijedan od njih ne uspije. Dakako, kad vam tu situacija krene na zadovoljavajući način, ostavljajući vam slobodnog vremena i za nešto drugo, slobodno prebacite fokus, ali opet – svim silama, snagama i žestinom.

Slično vrijedi i ako ste već u posjedu kakvog kapitala te se želite fokusirati na investicije. Ne disperzirajte rizik prema procjenama i savjetima raznih analitičara. Zapitajte se zašto vam se nude besplatni savjeti kad logika nalaže da bi taj koji ih daje trebao više zaraditi držeći ih za sebe. Umjesto toga posvetite se sami proučavanju tržišta, burze, naučite jezik financijskih stručnjaka, mislite i radite za sebe, snažno i fokusirano. Čekajte i godinu dana ako treba, pa kad namirite nešto zanimljivo, ubijte se od posla da sami to istražite, iščitajte, proučite godišnja i kvartalna izvješća, razmislite kako će se to kretati dugoročno, odlučite i – lupite svom snagom. Sa svime što imate.

Riskantno? Potencijalno neodgovorno prema sebi i bližnjima? Apсолutno. Baš kao i vožnja. Ako ne možete ili ne želite uložiti toliko trud i nositi se s pripadajućim stresom – sve je u redu, razumijemo. Sjednite na suvozačevo mjesto i uživajte u putovanju. Samo u tom slučaju nemate pravo na žalbu ako smatrate da se ide duljim putem ili se vozi preporno. Volan ili držite ili ne držite. Sredine nema.